

LATVIJAS VĒSTURES MACĪBAS VIELA UN DOKUMENTĀCIJA

1850-1940

PROJEKTA MĒRĒIS. Sagatavot Latvijas vēstures mācības vielu un dokumentāciju, aptverot laiku no XIX gs. vidus līdz 1940. gadam. Šis krājums būs piemērots skolotājiem un universitātes līmeņa kursiem, kā arī vidusskolu absolventu klasēm. Krājumu lieto Rietummičiganas Universitātes vēstures kursos, Vasaras vidusskolā Kursā, Skolotāju seminārā Piebalga, Dīvreizdivi nometnē un citur. Vēstures materiāli papildina patlabanējo vēstures literatūru un tos var izlietot kā skolās tā pašmācībai.

SATURS.

1. Kopā, mācības viela sastāvēs no divdesmit, vai vairāk, atsevišķiem krājumiem (respektīvi, burtnīcām), kas veltīti noteiktiem vēstures posmiem, vai gadījumiem, kā: "Demokratija, politika un politiskās partijas 1918-1934"; "Satversme, Satversmes Sapulce un valsts pamati"; "Tautas atmoda"; "Latvijas ārpolitika: 1918-1940". Katrs krājums aptver no sešdesmit līdz astoņdesmit lappuses.

2. Atsevišķo krājumu saturs sastādās šādi: ievada apcere, ap desmit lappušu, kas raksturo doto vēstures posmu; izvilkumi no vēstures pētījumiem; tā laika dokumenti, literatūra, laikrakstu un avīžu izvilkumi; materiāli no atmiņām un memuāriem; ilustratīvs materiāls--laikmetīgas fotogrāfijas, faksimīli, kartes un shēmas. Krājumu papildina bibliogrāfija par vēsturisko literatūru un avotiem, norādot kur un kādā veidā dabūjami retāki izdevumi latviešu valodā.

3. Krājumi nebūs vienveidīgi. Daži sekos ilgākam laika posmam, piemēram "Latviešu tautas saimnieciskā un sabiedriskā attīstība XIX gs."; citi, spilgtā tuvskatā, vēros īsu, pat viendienas, posmu: "1918. gada 18. novembris"; aprakstot ko darīja un ka jutās kā laikmeta galvenās vēsturiskās personas, novērotāji, cittautieši un vēsturiskie pretinieki.

4. Krājumos ievieto tulkojumus no cittautiešu rakstiem un dokumentiem par latviešiem un Latvijas vēsturi. Katrs krājums sniedz Latvijas vēstures notikumus kopējā sakarā ar vēstures norisēm visā Eiropā.

LITERATŪRA UN ARCHĪVI. Visumā, vajadzīgie materiāli krājumu sastādīšanai jau ir apzināti. Tie atrodami personīgās kolekcijās un organizāciju krātuvēs un sekojošās bibliotēkās un archīvos; ASV: Kongresa bibliotēka, Ņujorkas publiskā bibliotēka, Harvardas Universitātes Veidenēra bibliotēka, Hūvera Institūts Stanfordas Universitātē, Indianas Universitātes bibliotēka; Anglija: Londonas mūzejs; Holande: Socialdemokratiskās Internacionāles Archīvs Amsterdamā; Somija: Helsinku Universitātes bibliotēka. Visu minēto universitāšu un archīvu grāmatas un materiālus iespējams pārfotografēt, vai grāmatas aizņemt, ar Kalifornijas Universitātes "Interlibrary Loan Service" starpniecību.

PROJEKTA DARBA GAITA. Projektā paredzētos krājumus var sagatavot trīs līdz četrus gadu laikā. 1981. gadā sastādīs pirmos sešus krājumus:

1. "Jaunlatvieši" un nacionālisms. Valdemārs, Alunāns un Barons. Nacionālā doma Baltijā XIX gs. pirmā pusē. Tautas atmoda un Pēterburgas Avīzes. Kronvalds un 1870-to gadu nacionālisms. Tautas atmodas saimnieciskie pamati un politiskais saturs.

2. Latviešu tautas saimnieciskā un sabiedriskā attīstība XIX gs. Agrārreformas. No laukiem uz pilsētām. Rīgas nozīme. Saimnieki un kalpi. Fabrikas un proletariats. Izglītība un inteliģence. XIX gs. nozīme: no zemnieku tautas līdz modernai nācijai.

3. Baltija un Baltijas politika XIX gs. Vācbalti un Baltijas autonomija. Krievijas impērijas politika, no reformām līdz pārkrievošanai. Nacionālais jautājums un latviešu centieni. No Valdemāra saimnieciskā liberālisma un 1870-to gadu nacionālisma līdz radikālismam.

4. "Jaunā strāva", šķirtne latviešu sabiedrībā. Literārā un politiskā ievirze. Radikālisms, nacionālisms un sabiedrība.

5. 1905. gads. Revolūcija Krievijā un Baltijā. Revolūcijas cēloņi un gaita. Politiskie grupējumi un to ideoloģiskie pamati. Revolūcijas vēsturiskā nozīme.

6. Nacionālisms, liberālisms, sociālisms: 1897-1914. Latviešu politikas un politisko partiju pamati. Neatkarīgās Latvijas idejas pamati: autonomija vai suverenitāte. Latviešu tauta Pirmā pasaules kara priekšvakarā.

Pirmos materiālus krājumiem sagatavos, un to pielietošanu izvērtēs, Skolotāju seminārā Piebalga II, no 1980. gada 26. decembra līdz 1981. gada 4. janvārim. Trīs krājumus sagatavos līdz 1981. gada vasarai, lai tos eventuāli lietotu Rietummičiganas Universitātes kursos: Tautas atmoda, Saimnieciskā un sabiedriskā attīstība XIX gs., Baltijas politika XIX gs. Visi seši krājumi būs sagatavoti pārbaudei un redakcijai 1981/1982 g. Skolotāju semināram Piebalga.

PROJEKTA VEICĒJA PIEREDZE. Projektu veic Jānis Trapāns, dz. 1938. gada 24. jūnijā, Rīgā. Vēsturnieka izglītību ieguvis Stanfordas Universitātē (bakalaura grāds) un Kalifornijas Universitātē Berkelejā (maģistra un doktora grādi). Specialitātes: XIX un XX gs. Eiropas un Krievijas vēsture. Maģistra teze: The German Occupation of Latvia: 1941-1945; doktora disertācija: The Emergence of a Modern Latvian Nation: 1764-1914.

Mācījies vēsturi Kalifornijas Valsts Universitātē, Sanfrancisko un Kalifornijas Valsts Universitātē, Heivordā. Piedalījies AABS un Baltiska Institutet konferencēs ar referātiem: "The Idea of Nationalism in the Baltic from Herder to the Era of Reform," (Sanhozē); "Visions of Conquest. The German Plans for an Ostland: 1940-1941," (Hūvera Institutā, Stanfordā); "Latvian Historiography; Arveds Švābe," (Toronto); "The Economic Foundations of Nationalism," (Stokholmā); "The Origins of Latvian Radicalism," (Čikagā). Patlaban darbojas pie ASV Militārās Vēstures Centra.

Piedalījies Divreizdivi nometnēs kā programmas vadītājs (trīs reizes), Vēstures un politikas ievirzes vadītājs (četras reizes) un lektors (desmit nometnēs); kā lektors jaunatnes kursos Zviedrijā, Venecuēlā, Brazīlijā un citur. Mācījies Rietumpiekrastes vasaras vidusskolā Kursā. Skolotāju semināra Piebalga I programmas vadītājs un Piebalga II vēstures daļas vadītājs.

REDAKCIJA. Sagatavojot materiālus, projekta vadītājs aicinās lietpratējus lasīt attiecīgus krājumus un sniegt savus ieteikumus. Par konsultantiem aicinās sekojošos zinātniekus.

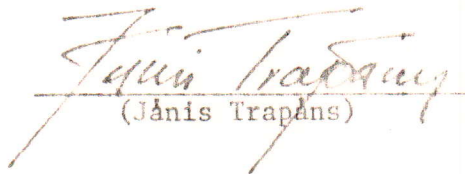
1. Brīvības cīņu posms; ārpolitika, militārā vēsture: Dr. Edgars Andersons, San Jose State University (Sanhozē, Kalifornijā).
2. Literatūra un politika: Dr. Rolfs Ekmanis, Arizona State University (Feniksā, Arizonā).
3. Neatkarības domas izveidošanās, strēlnieki: Dr. Uldis Čērmanis (Stokholmā).
4. Politiskās partijas, valsts iekšpolitika: Dr. Jānis Penikis, Indiana University at South Bend (Indianā).
5. Valsts saimniecība, saimniecības attīstība: Dr. Andris Trapāns, American Graduate School of International Management (Glendēlā, Arizonā).

IZDEVUMI. Aplēse pirmiem sešiem krājumiem:

Materiālu kopijas, mikrofilmas (3,000 lpp. @ 15¢)	\$ 450.00
Fotografijas, faksimili, sagatavoti iespiešanai	200.00
Kartes, schēmas, tehniskā apdare iespiešanai (30 @ \$ 5.00)	150.00
Pārrakstīšana, korektūra (480 lpp. @ \$ 1.50)	720.00
Ceļa izdevumi (Sanfrancisko-Filadelfija-Ņujorka-Bostona)	680.00
Pasta un telefona izdevumi	150.00
KOPSUMMA:	\$ 2,350.00

Paskaidrojumi: Materiālu kopijas (3,000 lpp.): bibliotēkas kopē žurnālu rakstus un grāmatu nodaļas, bet ne īsākus izvilkumus. Ceļa izdevumi: vajadzīgi, lai izmeklētu latviešu organizāciju krātuves un Ņujorkas publisko bibliotēku, kas materiālus nepārsūta ar "Interlibrary Loan Service".

1980. gada 15. oktobrī

(Jānis Trapāns)